

מרצים

שקופים

ירון דישון

דפוסי העסקה
הקבלנית בישראל
אינם מאפיינים רק
תחומים כמו אבטחה
וניקיון אלא הולכים
ומחללים לכל תחומי
התעסוקה, ובין השאר
גם לאקדמיה

בישראל של שנת 2011 לא רק עובדי ניקיון או אבטחה מועסקים כעובדי קבלן, גם רבים מהמרצים באוניברסיטאות ובמכללות מועסקים בתנאים שמאפיינים העסקה קבלנית. המרצים הזוטרים, "הפרולטריון האקדמי", מרביתם בעלי תואר דוקטור, מהווים רוב מוחלט של סגל ההוראה במערכת ההשכלה הגבוהה. הם אמנם מועסקים ישירות על ידי המוסדות האקדמיים, אולם בדומה לעובדי קבלן, הם נותרים בגדר עובדים "שקופים", שהמערכת משתמשת בהם לפי הצורך וזורקת אותם כשאינן לה עוד צורך בהם. המרצים הזוטרים מועסקים בכל פעם לתקופה של סמסטר אחד, ללא ביטחון שיועסקו שוב בסמסטר הבא או בשנת הלימודים הבאה. הם נדרשים לבצע מחקר אקדמי, אולם לא רק שאינם מתוגמלים עליו, אלא שלחלקם אפילו לא ניתנים התנאים הבסיסיים כדי לחקור. המצב החמור ביותר הוא ביחידות החוץ-תקציביות באוניברסיטאות - יחידות המשמשות כאמצעי ל"השלמת הכנסה"

עבור המוסדות - כדוגמת המכינות הקדם-אקדמיות או התכניות המזורזות לתואר שני. דווקא ביחידות הרווחיות הללו המרצים הזוטרים משתייכים למעמד הנחות ביותר - המורים מן החוץ. אלה מועסקים במשך שמונה חודשים בשנה ומפוטרים לארבעת החודשים הנותרים, אין להם כל ביטחון שיועסקו בשנה הבאה, הפנסיה לה הם זכאים היא המינימלית על פי חוק ומשכורתם החודשית הממוצעת מסתכמת בכ- 4,000 ש"ח.

המרצים הללו אינם צעירים בני 25, אלא אנשים עם משפחות, חלקם בגילאי ה-30 וחלקם כבר עברו מזמן את ה-50, והם מועסקים בתנאים כשל עובד קבלן, בזמן שלמעסיק שלהם, האוניברסיטה, אין שום תחושת אחריות לגביהם. לא רק באוניברסיטה זה כך. כל המכללות הציבוריות בנויות על המודל הזה: קומץ

בדומה
לעובדי קבלן,
הם נותרים
בגדר עובדים
"שקופים",
המערכת זורקת
אותם כשאינן
לה עוד צורך
בהם

צילום: Quinn Dombrowski/Flickr

ירון דישון הוא סיו"ר ארגון הסגל האקדמי הזוטר באוניברסיטת בן-גוריון וחבר יסו"ד

הדרישה שחברי סגל בכיר חדשים יוכיחו עצמם מבחינה מחקרית, ומול היבוא הסיטוני של "מוחות בורחים" שקיבלו את התשתית המיטבית למחקר במדינות זרות, נאבקים המרצים הזוטרים על קיום יומיומי, עובדים בהוראה במספר מוסדות שונים רק כדי לגמור את החודש, וכל זאת מבלי שהם מקבלים תמיכה או תנאים לבצע עבודת מחקר. שוב הם נותרים מאחור ככוח עבודה קבלני וזול, לאחר שלא עמדו בתנאים שהציבה המערכת, שבמו ידיה מונעת מהם לעמוד בהם.

מאבקם של ארגוני הסגל האקדמי הזוטר להפסקת ההעסקה הפוגענית, אך לא פחות מכך, להכרה במעמדם כעתיד וכעתודה של האקדמיה הישראלית, החל זמן רב לפני שפרצה המחאה הציבורית למען צדק חברתי. אולם דווקא בעת הזאת, ראוי להזכיר לראשי המכללות והאוניברסיטאות, כמו גם לראשי המועצה להשכלה גבוהה (מ"ג) ולוועדה לתכנון ולתקציב (ות"ת), אשר בראשה עומד פרופ' מנואל טרכטנברג, שגם באקדמיה דורשים צדק חברתי, דרישה הכוללת את ביטול תנאי ההעסקה הקבלנית לכל העובדים בקמפוס: המאבטחים ועובדי הניקיון כמו גם המרצים. ///

קהילה אחת של עובדים, גם אם לא שווי ערך וזכויות (סגל בכיר עדיין שווה הרבה יותר). המציאות המרה הזאת נוצרה בשל מדיניות משרד האוצר, שחנקה את מערכת ההשכלה הגבוהה וקיצצה את תקני הסגל הבכיר. מוסדות ההשכלה הגבוהה, שנדרשו לעמוד בביקוש ללימודים אקדמיים, הפכו את מסלולי ההעסקה המשניים למסלול ההעסקה העיקרי. לכך גם הצטרפה שתיקתם של ארגוני הסגל האקדמי הבכיר, שלא גילו סולידריות עם חבריהם המרצים "מן החוץ".

המורים והחוקרים "הזוטרים" הסכימו לתנאי העסקה אלה בגלל הסיכוי הקטן שאולי, אם יפתח מחדש הסכר, הם יוכלו להתמודד על תקני הסגל הבכיר החדשים ולהתקדם באקדמיה. אולם משנתקבלה החלטה לתקן את הנוק שנוצר למערכת ההשכלה הגבוהה ולשפר את מעמד האקדמיה הישראלית בזירה הבינלאומית, בפועל נחסמו השערים בפני חברי הסגל הזוטר. לאור

המרצים הזוטרים מועסקים בכל פעם לתקופה של סמסטר אחד, ללא ביטחון שיועסקו שוב בסמסטר הבא

אנשי סגל בכיר והרבה מורים מן החוץ נטולי זכויות ומעמד. אחת העדויות העצובות לכך שהמרצים הזוטרים הם בגדר עובדים שקופים הזדמנה לי באוניברסיטת בן גוריון. באוניברסיטה נהוג להעניק ילקוט לחברי סגל שילדיהם עולים לכיתה א', אך הנהלת האוניברסיטה פסחה על המרצים הזוטרים אפילו במחווה הקטנה הזאת, בטענה שהם אינם חלק מן הסגל האקדמי באוניברסיטה. המרצים הזוטרים גם אינם זכאים לסבסוד קייטנות קיץ לילדיהם ולעוד רשימה ארוכה של הטבות שניתנות לסגל האקדמי הבכיר ולסגל המינהלי במוסד. עלותן של הטבות אלו אינה רבה, והן היו יכולות לשדר למרצים מהסגל הזוטר שהאוניברסיטה רואה בהם יותר מאשר כוח הוראה בקבלנות. ילקוט אחד קטן היה מעביר להם את המסר שהם והאוניברסיטה מהווים

בעקבות המחאה // גל רם, נמרוד זליגמן

